

Uddannelses bladet

1/26

Stadig 'one of the guys' – på nedsat tid

Kender du ordningen med fastholdelsesfleksjob? Læs om den – og hvorfor den har været redningen for faglærer Lennart Hundebøl. **S. 28**

Her er, hvad EPX kan lære af Gejst

Resultaterne fra det praksisnære projekt Gejst taler for sig selv. Professor Lene Tanggaard følger det som forsker og stiller gerne op, hvis politikerne i EPX-forhandlingerne vil høre de vigtige erfaringer. **S. 6**

Her taler de betonsprog

På AMU Nordjylland har underviser på betonmageruddannelsen Torben Dybdahl opfundet et sprog, der skal favne op til 11 nationaliteter. Læs, hvordan det virker.

DE FØRSTE FIRE BØGER TIL SOCIAL- OG SUNDHEDSASSISTENT- UDDANNELSEN ER KLAR

Vi har allerede udgivet materialer til grundforløb 2 og social- og sundhedshjælperuddannelsen, og nu er fire af udgivelserne til social- og sundhedsassistentuddannelsen også udkommet

De første fire udgivelser er:

- Det sammenhængende borger- og patientforløb
- Farmakologi og medicinbehandling
- Kvalitet og udvikling
- Sundhedsfremme, forebyggelse og rehabilitering.

De sidste tre udkommer til september.

Vores tilgang er altid forankret i uddannelsesmålene, og vi afprøver løbende læremidlerne og indhenter feedback fra elever, undervisere og oplæringsvejledere.

Vores læremidler er traditionelle i form af trykte bøger, og dertil har vi udviklet en stor pulje af film, podcasts, tekster og interaktive modeller, der beriger læringsoplevelsen i vores primære udgivelser: webBøgerne.

Du finder også træningsmoduler og praksisnære forløb i fagpakken, som webBøgerne er en del af.

Bestil fagpakken
på prx.dk/assistent

Det er den nye didaktik, der skal samle EPX

De politiske forhandlinger om EPX er efter al sandsynlighed i gang, når du sidder med bladet her i hånden. I Uddannelsesforbundet håber vi, at politikerne er opmærksomme på, hvilke krav der skal stilles, for at ekspertgruppens visioner kan blive til virkelighed!

Ekspertgruppen for EPX er tydelig i sit udspil: Eleverne på EPX skal møde undervisning, der hænger sammen med uddannelsens identitet og faglige indhold. Det forudsætter en særlig EPX-faglighed og et nyt didaktisk grundlag, der skal få flere unge til at opleve uddannelsesglæde og finde deres faglige interesser. Det er forudsætningen for, at EPX bliver en reel nyskabelse.

Uddannelsen skal være attraktiv og troværdig i sin egenart. De unge – og deres forældre – skal møde et tydeligt alternativ.

Undervisningen på EPX skal udvikles i fællesskab af lærere med forskellige baggrunde og tage afsæt i autentiske temaer og virkelige opgaver. Det handler ikke om 'lidt praksis drysset på som pynt', men om at gøre teori og praksis til hinandens forudsætninger. Eleverne skal arbejde undersøgende med materialer, teknologier og relationer. Begrebet 'gørelyst' peger på lysten til at skabe noget sammen med andre – og skal understøttes i *hele* uddannelsen.

Praksis, værksteder og simulationer skal være bærende elementer. I en praksisfaglig didaktik starter undervisningen med reelle problemstillinger. Det er ud fra den, at den nødvendige teori foldes ud. På den måde bliver teorien nærværende og meningsfuld og styrker elevernes oplevelse af at høre til på EPX. Derfor skal lærerne organisere undervisningen omkring virkelige opgaver, hvor elevernes evne til at omsætte viden, til at samarbejde og til at udvise dømmekraft vægtes. Det er ikke lavere krav. Det er anderledes organiserede krav.

Det skal også afspejles i prøveformerne. Er undervisningen helhedsorienteret og praksisforankret, må prøverne være det samme. Det vil sige, at autentiske problemstillinger, kombinationer af produkt, mundtlig refleksion og faglig analyse bør være integrerede elementer. Ellers er det de traditionelle eksamensformer, der vil styre undervisningen.

I alt dette bliver de politiske aftaler og lovgivningen afgørende, og vi arbejder hårdt for at påvirke retningen. Ambitionen om praksisfaglighed må skrives tydeligt ind i formålene, læreplanerne og kompetencekravene til underviserne. Fagene skal gentænkes, så handling, færdigheder og praksisforankret refleksion er en del af den almene dannelse. Og her bliver Uddannelsesforbundets medlemmers praksiserfaring og professionelle viden et bærende grundlag for udviklingen af EPX.

Ingen tvivl om, at undervisning på EPX kræver de rette lærerkompetencer. Den praktiske del af EPX skal tilrettelægges og gennemføres af lærere med relevant erhvervsfaglig uddannelse og dokumenteret praksiserfaring. Autentiske opgaver, værksteder og simulationer forudsætter høj faglig standard og indsigt i professionel praksis.

Endelig kræver uddannelsen rammer, der matcher ambitionen: Fælles kompetenceudvikling, fælles sprog, relevante faciliteter, tid til at udvikle og gennemføre undervisning sammen. Det er ikke luksus, men forudsætninger.

EPX kan samle praksis, analyse og gørelyst i én uddannelse. Men kun hvis didaktikken forankres tydeligt i lovgivningen, og hvis lærerværelset bemannes med de kompetencer, der kan gøre ambitionen virkelig. ▲

Fagene skal gentænkes, så handling, færdigheder og praksisforankret refleksion er en del af den almene dannelse.

Uddannelsesforbundet

UDDANNELSESBLADET er fagblad for Uddannelsesforbundets medlemmer. Derfor fokuserer vores journalistik på læreres, vejlederes og konsulents job og arbejdsvilkår på erhvervsuddannelser, FGU, VUC, sprogcentre, en række mindre uddannelsesområder og de kommunale jobcentre. Fagbladet redigeres efter journalistiske principper. Du kan læse flere artikler på www.uddannelsesbladet.dk

PRESSE NÆVNEN

Vi er tilmeldt Pressenævnet og tager ansvar for indholdet.

Redaktion
ansv. redaktør
Tina Bøgehave Christiansen,
bladredaktør Dorte Plechinger,
journalist Heidi K. Gütthler,
journalist Mette Jensen.

Henvendelser til redaktionen
Uddannelsesbladet,
Nørre Farimagsgade 15,
1364 København K,
tlf. 7070 2722, blad@uddannelsesforbundet.dk

Layout og tryk
Stibo Complete

Annoncer Allan Christensen,
AC Annoncer, tlf. 2172 5939.
Annoncepriser, udgivelsesplan,
deadlines mv. se
www.uddannelsesbladet.dk

Oplag 9.500. Kontrolleret af Specialmediernes Oplagskontrol. **FMK**

Abonnement Marianne Jørgensen, maj@uddannelsesforbundet.dk, tlf. 7070 2722.

Forside Lars Horn

Indhold

1/2026

W

Hele grundlaget for at drive en skole er jo netop, at man skal give eleverne tro på egne evner og mestring.

Ane Qvortrup
Professor i almen didaktik

6

FORSKER: HER ER, HVAD EPX KAN LÆRE AF GEJST
Professor Lene Tanggaard, der følger det praksisnære projekt Gejst på Hotel- og Restaurantskolen som forsker, håber, at de gode erfaringer herfra kan bruges i de aktuelle EPX-forhandlinger.

FOTO: TOBIAS FRIEDIGER SKANNING

FOTO: LARS HORN

10

FGU HAR VIST SIG AT VÆRE EN GOD ØVEBANE
FGU er planlagt til at blive det nye 10. skoleår med EPX. Hvad er det, FGU og lærerne der kan? Vi har besøgt FGU Aalborg.

24

LAD OS – OGSÅ – TALE OM DEN FAGLIGE TRIVSEL
Ny forskning viser, at faglig trivsel kan være den vigtigste nøgle til læring og trivsel på andre felter – og at du som underviser kan gøre hele forskellen. Læs mere i interviewet med professor Ane Qvortrup, der er den ene forfatter bag bog om faglig trivsel.

FOTO: LARS HORN

18

HER HAR DE OPFUNDET BETONSPROGET
På betonmageruddannelsen ved AMU Nordjylland kommer deltagerne med mange forskellige sprog. Men de skal lære det samme. Derfor har faglærer Torben Dybdahl Jensen udviklet sin egen metode.

14

SÅDAN KAN DU HJÆLPE DINE ELEVER MED DLD
Den sproglige forstyrrelse DLD er lige så udbredt som ordblindhed, men kun de færreste kender den. Læs, hvad du har brug for at vide for at hjælpe dine elever og kursister.

22

FÅ TJEK PÅ DÆKNING VED TAB AF ARBEJDSVEJNE
Det er en god idé at tjekke dine pensionsforhold i god tid – før uheldet er ude.

28

STADIG 'ONE OF THE GUYS' – PÅ NEDSATT TID
Et årelangt pres på faglærer Lennart Hundebøl gav ham så langvarige sygdomsperioder, at han risikerede en fyring. En aftale om fastholdelsesfleksjob blev redningen.

32

FIRE FRISKE FRA FORSKNINGEN
Nye prøveformer på EUD og AVU viser gode takter. Læs om denne evaluering og andre undersøgelser.

34

"DET VAR RENT GRAMMY"...
Det lå slet ikke i kortene, at gourmetslagterfaglærer Michael Busk skulle stå på podiet og få overrakt en særpris af Politikens underviserpriser. Men det gjorde han efter 17 indstillinger fra elever og kolleger. Læs hvorfor, og hvordan festen var.

38

SAVNER DU SVAR PÅ SPØRGSMÅL OM EPX?
Så tjek Uddannelsesforbundets nye Q & A her.

39

SYG AF ELLER PÅ ARBEJDET – HVAD GØR DU?
Få svarene fra Uddannelsesforbundets konsulent Anne-Marie Otto.

Forsker: Her er, hvad EPX kan lære af Gejst

Professor Lene Tanggaard skal følge det praktiske projekt Gejst på Hotel- og Restaurationsskolen. Hun håber, man vil bruge de gode erfaringer bredt – ikke mindst i de aktuelle EPX-forhandlinger.

Hvad gør en forsker med et langstrakt femårigt forskningsprojekt foran sig om, hvad praksisnær undervisning er og kan – samtidig med, at politikerne aktuelt forhandler om, hvordan det nye praktiske gymnasietilbud EPX skal være?

Hun tager det roligt.
– Min rolle er at putte noget ned i arkiverne, men også at blive påvirket af det, der foregår, ved at være der, siger Lene Tanggaard, professor i pædagogisk psykologi ved Aalborg Universitet.
Lene Tanggaard følger projektet Gejst på Hotel- og Restaurationsskolen i København tæt i det femårige uvildige forskningsprojekt Praxis. Gejst har i to år arbejdet med nye eksperimenterende måder at undervise med praksis på, så der er allerede nu vigtige resultater og værdifuld erfaring, hun kan stå på – og dele med andre.

Blandt andet viser de foreløbige evalueringer, at mere end 90 procent af eleverne i Gejst er glade for den værkstedsorienterede undervisning, de har fået.
– Jeg er ofte ude for at tale om Gejst på skoler, så viden og erfaringer derfra kan sprede sig – og så jeg selv kan blive inspireret i min forskning. Men hvis nogle politikere i EPX-forhandlingerne også vil høre om det, stiller jeg selvfølgelig altid

op. Det ville jo være dumt, hvis man ikke lytter til den forskning, der er på området, tilføjer hun.
– EPX kan blive noget enestående, hvis de foreløbige erfaringer fra Hotel- og Restaurantskolen bliver taget alvorligt og undersøges systematisk, mener Lene Tanggaard.

Nedsvøbt i miljøet

Men hvem er hun, der blander sig på den måde? Og er hun egentlig ikke rektor på Designskolen i Kolding?
Jo. Det var Lene Tanggaard i en femårig periode til 2025. Og her var hun ”nedsvøbt” i et miljø, ”hvor man har arbejdet med hænderne”, som hun siger. Men før det har hun i 25 år været forsker på blandt andet erhvervsuddannelsesområdet. Og hun savnede forskningen.

Derfor gik det hele ”op i en højere enhed”, da hun hørte om Gejstprojektet, der er støttet af Tuborgfondet. Det lød så spændende og relevant, at Lene Tanggaard søgte midler fra samme fond til at følge det.
I juni 2025 fik hun en stor forskerbevilgning på 6,8 millioner kroner fra Tuborgfondet til det femårige forskningsprojekt, der fik navnet Praxis.
– Det var også oplagt at følge Gejst, fordi jeg fandt ud af, at de har været inspi-

reret af min tidligere forskning i praksisfællesskaber og mesterlære på erhvervsuddannelserne, siger Lene Tanggaard.

Vi har styr på det

Som noget nyt er Praxis både grundforskning og har et ’udviklende’ sigte. Det vil sige et forskningsspor og et forandrings- og udviklingsspor. Og de to spor skal gerne inspirere hinanden undervejs, oplyser hun.

Kan man, lidt fortærsket, kalde det, at I asfalterer, mens I kører?
– Ja. Men det kan godt lyde, som om man så ikke har helt styr på det, og det har vi! Vi vil gerne inspirere bredt, og hvis vi opdager nogle guldgruber undervejs, giver vi dem videre. Det er jo enhver forskers drøm: at lave forskning, der kan bruges, siger Lene Tanggaard.

Målet er på både kort og lang sigt at udvikle begreber for og få modeller på plads for eksperimenterende, kreativ og praktisk undervisning, der kan bruges bredt af også andre uddannelsesformer – helt oplagt EPX.

EPX må ikke lukke sig om sig selv
Så hvad siger Lene Tanggaard til udspillet fra den ekspertgruppe, der er kommet med forslag til, hvordan EPX skal blive

– **EPX kan blive noget enestående, hvis de foreløbige erfaringer fra Hotel- og Restaurantskolen bliver taget alvorligt og undersøges systematisk.**

AF DORTHE PLECHINGER / FOTO: TOBIAS FRIEDIGER SKANNING OG LISBETH HOLTEN

Praxis-projektet

- Er bygget op i fire faser. Det er i fase ét lige nu.
- Der er tre forskere tilknyttet: Lene Tanggaard, en ph.d.-stipendiat og en postdoc.
- De skal samle national og international forskning på området og derefter selv i gang med at indsamle data – empiri – i løbet af foråret 2026.
- De spørgsmål, forskerne vil forsøge at finde svar på, er:
 1. Hvad karakteriserer de kreative, praktiske læreprocesser?
 2. Hvad er afgørende for, hvordan elever lærer og tilegner sig praktiske færdigheder?
 3. Hvordan er læringskulturen på skolen?

et mere praksisnært alternativ til den boglige gymnasievej? Peger udspillet på de samme ting, som hun vil anbefale ud fra sine erfaringer med Gejst?

Tja... Ekspertgruppens udspil ser på mange måder fornuftigt ud. De fire grene – retninger i EPX – er godt tænkt, fordi de visualiserer en bevægelse ud:
– Det er så vigtigt, at EPX ikke lukker sig om sig selv, men bliver et sted, man kan komme videre fra, siger hun og roser også, at der ifølge udspillet vil være forskel på uddannelsen i forskellige dele af landet. Nok så vigtigt er, at det bliver slået fast, at det handler om den faglige fordybelse.
– Det er gode begreber, understreger hun, men...

Har de været på et værksted?

Det, der præger udspillet fra ekspertgruppen, er bare, at der helt overordnet er en slags gymnasielogik bygget ind i det, mener Lene Tanggaard.
– Det virker, som om det er *individet*, der skal lære og fordybe sig. Men når man er i et værksted, arbejder man jo *sammen* med andre. På mig virker det, som om man har forsøgt at oversætte en gymnasielogik til EPX – eller som om man ikke

har været i et værksted og set, hvordan man arbejder dér.
I et værksted, hvor hænderne arbejder med materialer, er det, som om maskinerne ”inviterer til” at man laver noget sammen. Der er en, der hælder, en, der rører, forklarer hun:
– Og hvis EPX skal være en erhvervs- og professionsrettet uddannelse, har udspillet ikke fat i denne meget væsentlige del. Den undervisning, de beskriver, kan foregå i et almindeligt klasselokale, siger hun og understreger, at det er en dimension, man skal være meget opmærksom på.
– Det handler jo ikke bare om at tage nogle materialer ind i et klasselokale, men om, at man udvikler en værkstedsmodel for undervisningen. Og skal du gøre det, skal du have fat i, at der er et delt ansvar og en arbejdsproces. Den handler ikke om, at vi skal arbejde sammen, men om, at vi ikke kan løse opgaven, *medmindre* vi arbejder sammen.
Med andre ord skal værkstederne være selve uddannelsens muskler, mener hun.

Det er jo enhver forskers drøm: At lave forskning, der kan bruges.

► Praksisfaglighed? Øh... ja?

Lene Tanggaard har derfor svært ved at gennemskue, hvad den praksisfaglighed, som er omdrejningspunktet i ekspertgruppens udspil, dækker over.

Hun henviser til de to forskere Karen Wistoft og Mathias Merrild Roerup Thorborg, der har været igennem utallige artikler om praksisfaglighed og didaktikken. Her viser praksisfaglighed sig at være en fleksibel paraply for en række læreprocesser: De omfatter både kropslighed, sanselighed, aktivitet, problem- og anvendelsesorientering, fokus på fremstilling af et produkt med meget mere.

– Når man har læst, hvad begrebet dækker over, sidder man lidt tilbage med et ... øhhh, ja? Der er SÅ mange forskellige ting. Man vil så meget. Hvis man skal være positiv over for begrebet, så giver det mulighed for stort set det hele. Og hvis man skal være negativ, så er der jo praksisfaglighed i alle fag. Også mit.

Var det dét, man ville?

Hotel- og Restaurationsskolens Gejstprojekt har i stedet udviklet fem principper for håndværkspædagogik, der kan implementeres i mange slags undervisning. De handler om, at hænder og hoved skal bruges aktivt, at sanserne skal i spil, at rum og rekvisitter skal understøtte mål og indhold:

– Men i EPX-udspillet står ikke, at rum og rekvisitter skal understøtte mål og indhold. Der står, at vi lige skal huske det fysiske, pointerer hun.

Og når det er vigtigt at vide, hvad praksisfaglighed præcist forstås som i ekspertgruppens udspil, er det, fordi undervisningen skal appellere til andre grupper af unge end det almene gymnasium. Her henviser Lene Tanggaard til de praktiske prøver i folkeskolen. Det vil sige prøver i praktiske, musiske fag, idræt, madkundskab og lignende:

– I folkeskolen har man fundet ud af,

at de elever, der får høje karakterer i disse fag, også får høje karakterer i de andre fag. Så er det det, man vil?

– Der kan være en risiko for, at vi også med EPX får skruet noget sammen, der fortsat privilegerer dem, der er privilegerede, når det gælder den boglige vej.

Med mindre... Lene Tanggaards tidligere forskning har vist, at alternative læringsmiljøer, som for eksempel Gejst repræsenterer, ofte betyder, at eleverne finder ud af, at de kan mere end de troede.

– Min forskning har vist, at vi skal være mere nysgerrige på læringsformen, siger hun.

Kædereaktionen

En anden meget vigtig erfaring fra Gejst-projektet er, at man på Hotel- og Restaurationsskolen har fået nye værksteder i værkstederne – det vil sige smagslaboratorier, sankeværksteder, honningproduktion og meget andet.

– Og når man begynder at gøre det, så forandrer den øvrige undervisning sig også i fag som dansk, matematik og naturfag, siger hun og forklarer, at det er en af de helt store hurdler ved den praksisnære undervisning, som man skal være opmærksom på.

– Når man lærer på en skole, er man på en skole. Når man er på en virksomhed, er man der. Og der er forskelle. Så hvordan får man praksis ind på skolen, så det bliver ved at være en skole – men en anderledes skole? De store spændende spørgsmål er både, hvordan man gør, og om man kan gøre det, siger Lene Tanggaard.

Lærerens nye rolle

I Gejst har man fået praksis ind på skolen ved blandt andet at bruge håndværksmæssige forbilleder for eleverne. Nogle af underviserne driver selv det chokolade- eller honningbi-værksted, som eleverne bliver undervist i. Andre har egen virksomhed inden for deres fag ved siden af arbejdet på skolen. Dermed relaterer undervisningen sig stærkere til branchen, forklarer hun.

Lene Tanggaard har svært ved at se, at EPX'en lykkes, hvis man ikke laver en lignende kombination af faglærere og undervisere med et praktisk virke ved siden af:

– Samarbejdet og erhvervsrettetheden ud mod professionen kræver, at nogle fra erhvervet bliver en integreret del som lærere. Man skal jo ikke lave lærere om, men man kan arbejde med at åbne faget op mod verden.

– Så det bliver måske en anden rolle, læreren får i den slags undervisning, hvor samarbejdet med omverdenen bliver vigtigere, slår Lene Tanggaard fast. ▲

Læs mere om Gejst-projektet her: <https://hrs.dk/om-skolen/projekter/gejst>

Er dine elever klædt rigtigt godt på?

Gyldendal SOSU - til et af de mest ansvarstunge fag

Derfor sætter vi fagligheden først. Også når forudsætningerne er forskellige. Vi tror ikke på at sænke niveauet for at favne flere. Vi tror på, at klart formidlet, solid faglighed er det nødvendige fundament under fremtidens social- og sundhedsmedarbejdere.

Vores læremidler er udviklet i tæt samarbejde med undervisere og praktikere og med respekt for undervisningens formål. De er praksisnære, fleksible og gennemarbejdede - så undervisere får troværdigt materiale og elever bliver klædt ordentligt på til undervisningen, til oplæringen og til arbejdet.

Læs om vores SOSU læremidler på gu.dk/SOSUlaemidler

GYLDENDAL
SOSU
SÅ ER DU RIGTIGT GODT KLÆDT PÅ

FGU har vist sig at være en god øvebane

I EPX-udspillet er FGU planlagt til at blive det nye 10. skoleår. Hvad er det, FGU og lærerne der har vist sig at kunne efter flere turbulente år? Vi har besøgt FGU i Aalborg.

Hold op, hvor er der mange trapper, ud-bryder fotografen, da vi går efter underviser Michael Michelsen op til hans kontor. Og det går virkelig op, hen, ned og så op igen, forbi de mange elever, der sidder, hænger, står eller taler sammen de sidste minutter af frokostpausen – til vi sidder der. På Michael Michelsens kontor på 2. sal på FGU Aalborgs afdeling på Sohn-gårdsholmsvej 51.

Trapperne illustrerer på mange måder FGU's udvikling: Flere op- og nedture efter en turbulent start. Men nu er det tilsyneladende så stabilt og anerkendt et tilbud, at FGU er planlagt til at være en ny 10. klasse i EPX-udspillet.

FGU-rejseholdet, som har arbejdet med at styrke samarbejdet mellem FGU-institutionerne og den kommunale ungeindsats KiU, skriver i sin afsluttende rapport, at ”Vi har været vidne til en sektor i markant fremdrift og udvikling. En udfordret opstartsfase er efterhånden blevet afløst af stabile, tætte og velfungerende samarbejder og relationer”.

Sådan!
... Eller hvad?

Vi er ikke så bekymrede
Vi tænker os på tillidsrepræsentant Michael Michelsens kontor med en kop kaffe. Hans kollega på kontoret, Aliya Abil,

rejser sig hastigt, samler papirerne og går ud til sin undervisning. ”Hej, hej.”

Og jo, lyder det fra Michael Michelsen: Mange ting er faldet på plads i FGU. Men det er også en uddannelsesform, der forandrer sig med nye elevgrupper. De har talt om på FGU Aalborg, hvad det kan komme til at betyde, hvis FGU bliver et nyt 10. klassestilbud for unge – om der for eksempel skal være særskilte hold for denne aldersgruppe.

– For vi har en del elever på over 20 år, og der er stor forskel på, om man er 16 år eller i 20'erne, siger Michael Michelsen, men tilføjer:

– Vi er ikke så bekymrede.

AF DORTHE PLECHINGER/ FOTO: LARS HORN

Som FGU-lærer gennem seks år har man vænnet sig til at skulle favne nye og forskellige grupper af elever. Det gælder iøvrigt også nogle gange unge, som lærerne ikke har ment hørte hjemme på FGU. Men samarbejdet med den kommunale ungeindsats om hvilke elever, der bliver sendt på FGU, og hvor længe, er blevet bedre her, mener Michael Michelsen.

En stabil øvebane
Lige nu underviser Michael Michelsen for eksempel en ny gruppe på det almene AGU3-hold, som har gået på gymnasiet og er faldet fra. De har stort set alle et ønske om at komme tilbage på gymnasiet igen eller tage en HF.

– For mange af dem er FGU en god øvebane. Her bliver de nogenlunde stabiliseret, siger han og forklarer, at eleverne kan være på FGU i op til to år – med mulighed for forlængelse. Det giver begge parter gode muligheder for at ”tage det lange lys på”.

Disse unge har ofte styr på novellerne, men kan have haft svært ved at klare sig på gymnasiet, fordi de har andre problemer end de faglige. Det kan handle om for meget fravær, misbrug, diagnoser eller andet. Michael Michelsen kunne dog godt tænke sig mere tid og fleksibilitet til at

FGU fylder faglige huller

Frida Olsen, 21 år, der går på AGU3, har to gange forsøgt at gå på gymnasiet, men har måttet give op:

– Jeg har haft for meget fravær i folkeskolen og kunne ikke følge så godt med fagligt, fortæller hun.

Derfor tænkte Frida Olsen, at FGU var et godt sted at være, hvis man havde brug for at fylde nogle faglige huller. Og her får hun det, hun mangler for at starte på gymnasiet igen.

– Jeg er ved at indhente det faglige. Lærerne er rigtig flinke og gode til at forklare tingene – selv hvis man har brug for at få dem forklaret flere gange. Eleverne er også meget åbne og flinke og hjælper gerne, hvis man har brug for det, siger hun og tilføjer:

– Og så er det jo lækkert, at man ikke bruger sine SU-klip her – og får gratis mad.

give dem noget andet. Som for eksempel ture, hvor de kan blive rystet mere sammen.

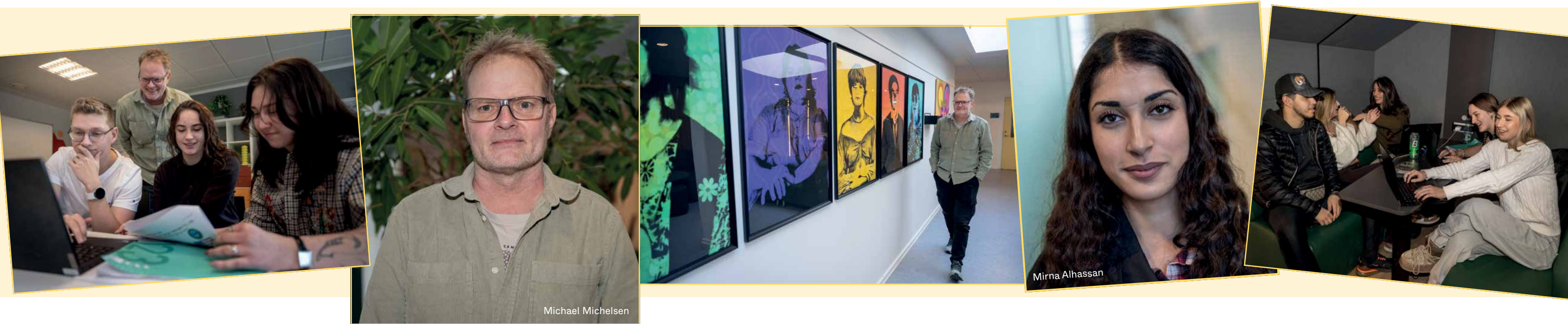
Et andet syn på undervisning
Michael Michelsen underviser på både den praktiske PGU og den almene grund-

uddannelse, AGU, og kom ved FGU's start fra produktionsskolen. Grundlæggende mener han, at det var en god idé at ”merge” to skoleformer som produktionsskole og VUC for seks år siden. Og ja, det har været og kan stadig være en udfordring at få det kollegiale til at fungere, fordi det er to stærke skolekulturer med forskellige pædagogiske tilgange, der skal arbejde sammen. Men det har også vist sig at kunne være en styrke.

– Jeg har selv fået et bredere syn på, hvad undervisning er. Og det gør det måske nemmere at være i en verden med de unge, som også er meget forskellige, at nogle af kollegerne har andre syn på tingene. Jeg kan altid få en anden vinkel på ting, jeg måske ikke selv har tænkt over, siger han.

Arbejdet med at finde ’det nye tredje’
Hans kollega, matematiklærer Aliya Abil, er netop færdig med sin undervisning, da vi møder hende igen på rundturen. Og hun bekræfter, at det har været en turbulent begyndelse, hvor nogle lærere ”desværre fandt et andet job, og andre er gået ned med stress”.

– Men jeg synes, vi er nogenlunde på plads. Vi har arbejdet meget med at finde det nye tredje her og haft mange projek-

ter om samarbejde og om at finde fælles fodfæste. Vi er begyndt at acceptere og respektere hinanden og vores rolle her på skolen, siger hun.

En didaktisk udfordring

Men hvordan underviser man egentlig med så mange forskellige elever i klassen, nye målgrupper, nye aldre og forskellige tidspunkter for, hvornår de er startet på FGU?

– Det er selvfølgelig en kæmpe didaktisk udfordring, mener Michael Michelsen.

– Men jeg har lært det grundlæggende ved pædagogikken fra produktionsskolen og at kigge bagom i forhold til eleverne, og jeg har fået kendskab til mange af diagnoserne, siger han.

Det kan være en stor mundfuld, at der pludselig er fem-seks forskellige tempi i en klasse. En elev har måske været væk i en uge og skal lige samles op fagligt. En anden elev viser sig at have en lavere IQ end forventet. En tredje ”har en rem af huden i forhold til autisme”:

– Det gør det selvfølgelig vanskeligere, men for mig bliver arbejdet også mere spændende, end hvis jeg skulle undervise en mere homogen gruppe.

Michael Michelsen forbereder sig altid, men sjældent alt for langt ude i fremtiden. Han har lært, at målgruppen hele tiden kan ændre sig. Og han forbereder sig, så der er plads til at tage noget nyt ind fra holdet, hvis der er behov for det.

– Jeg prøver at give plads til andet også – et dilemma i familien, for eksempel, som en elev har, og som vi måske kan diskutere. Og det må tage den tid, det tager, før jeg vender tilbage til den opgave, vi skal løse. I det lange løb kan det være godt givet ud.

Min egen metode

Aliya Abil har måttet opfinde sin egen metode til undervisning, fordi det i begyndelsen var svært for hende at undervise så blandet en gruppe FGU-elever på mange forskellige niveauer i matematik.

– Men med den metode, jeg har udviklet med tiden, glider det bare, siger hun.

Aliya Abils metode er, at hun fra starten deler eleverne op i forskellige niveauer, så hun har tre-fire homogene grupper i klassen:

– Det gør det nemmere at finde opgaver til de enkelte grupper. Hver gruppe får opgaver på deres niveau, og så fører jeg dem til eksamensprøver på tre forskellige

niveauer. Det fungerer, så jeg kan favne eleverne i hele klassen, siger hun.

At være detektiv

Ifølge Michael Michelsen skal FGU-læreren være en, som eleverne kan komme til, og som er der for en – uden at man af den grund skal være psykolog eller socialrådgiver.

– For selv om det ikke er ens kerneopgave, skal man som lærer kunne sige, at ”Jeg skal nok lige hjælpe dig med at ringe ned til ydelsescentret.” Det kan være godt givet ud at tage det pædagogiske ben med i forhold til det lange lys for eleven, siger han og fortæller, at for ham er det det mest spændende ved arbejdet – at være lidt detektiv i forhold til, hvad eleverne bokser med af udfordringer.

– Men også at give dem lidt beton i fødderne.

Eleverne kan ofte mere, end de tror, lyder hans erfaring. Og hvis man først får givet dem en stabilitet – eller beton i fødderne – begynder tingene at vise sig. Og så kan det for eksempel lykkes dem at komme til eksamen.

– Hvis de bare består, er det stadig et første skridt, og så bliver det nemmere med det næste.

”Man kan starte her uden at blive dømt”

Mirna Alhassan er kun 19 år, men har allerede flyttet en del rundt i landet og også gået på en anden FGU. Det skyldes blandt andet familieproblemer. Det går bedre nu, og familien er igen samlet i Aalborg. Hun har brug for at lære at fokusere og koncentrere sig, så hun kan forbedre sin 9. klasses eksamen og blive klar til en SOSU-assistentuddannelse.

Det træner hun på FGU Aalborg.

Mirna Alhassan føler sig godt hjulpet af lærerne. For eksempel har hun svært ved at sidde i klassen i lang tid. Men det har de trænet med hende. Først skulle hun sidde i fællesskabet i ti minutter, så forlade det, og senere sidde der i 20 minutter:

– Lærerne hjælper mig både fysisk og mentalt med at sige, at ”ok, jeg kan være der på den måde, uden at der bliver for meget pres i min hjerne”, siger hun.

– De trækker os ind i faglige ting eller trækker os igennem noget, vi har svært ved. De snakker også med os om noget, der ikke har med skole at gøre, og er der for at hjælpe os.

– Og man kan starte her uden at blive dømt, siger Mirna Alhassan.

Læs hele artiklen med FGU-eleven Mirna Alhassan i uddannelsesbladet.dk

En tragedie

Matematiklæreren Aliya Abil er enig i, at eleverne kan mere, end de selv tror. Hun bliver konstant overrasket over dem. De fleste fejler ikke noget kognitivt eller intellektuelt. De er blot blevet oversete i folkeskolen, lyder det fra hende.

– Mange elever har fortalt mig, at de har gået i folkeskolen i ni år og ikke forstået noget matematik. Og de har de intellek-

tuelle forudsætninger, der skal til! Jeg får ondt af dem, men er samtidig glad for at kunne hjælpe dem med at forstå. Det er jo så simpelt, siger hun om faget, der er obligatorisk på FGU.

– For mig er tragedien, at de går på FGU, når de har alle forudsætninger for at være gode til matematik. Jeg forstår det ikke i et af de bedste skolesystemer i verden, siger hun.

Du skal fortjene dit 02!

De to lærere er begge glade for jobbet som FGU-lærere. Aliya Abil understreger, at selv om hun elsker eleverne, er hun også ”striks”. Hun vil for eksempel ikke have, at der bliver skabt en idé i omverdenen eller hos dem om, at bare fordi man går på FGU, er det let at få en høj karakter:

– Hvis en elev siger til mig, at ”bare jeg får 02, er det fint”, må jeg sige, at ”nej, du skal også fortjene et 02”! Hvis man bare giver 02 i en slags gave, behøver man jo ikke have en skole, som hun siger og tilføjer, at den overvejende del af hendes elever ender med at få høje karakterer i matematik.

Det, Michael Michelsen holder mest af, er det menneskelige i samværet med eleverne – at man lige skal lidt bagom en elev, fange det, hvis en elev har udfordringer – og vise, at man vil dem:

– Jeg har jo også selv været ung. Og man kunne jo bedst lide de voksne, der så ud til at kunne lide en, siger han. ▲

Læs hele artiklen med Aliya Abil i Uddannelsesbladet.dk

Aliya Abil

Du kan hjælpe dine elever med DLD – her er, hvad du skal vide

DLD er lige så udbredt som ordblindhed, men det er de færreste, der kender til, at det er svært for elever med DLD at bruge og forstå det talte sprog. Bliv klogere på DLD, og hvordan du som underviser bedst støtter elever med DLD.

Forestil dig, at du er i gang med at lære et nyt sprog som for eksempel spansk. Du rejser til Spanien, hvor du møder en spanier, der sætter sig og snakker. De første par fraser går fint, men så går det pludselig alt for hurtigt, sætningerne bliver mere komplicerede, og du kan slet ikke følge med.

Sådan føles det at have DLD, som står for Developmental Language Disorder. – Personer med DLD har svært ved at lære at forstå, producere og bruge det talte sprog. Det er som at bo i et land, hvor alle andre ikke taler ens førstesprog. Det er voldsomt hæmmende, forklarer Marie Wolter Bertelsen, der er faglig konsulent med særligt fokus på unge og voksne hos Nationalt Videncenter for Ordblindhed og andre Læsevanskeligheder (NVOL).

Ukendt for de fleste

Det er meget tænkeligt, at der sidder en eller to elever med DLD i din klasse. Det anslås, at omkring syv procent af en

årgang har denne sprogforstyrrelse. Og den er dermed lige så udbredt som ordblindhed og langt mere udbredt end for eksempel autisme, som de fleste har en fornemmelse for, hvad er.

– Selvom DLD er meget udbredt, er det de færreste, der kender til den. Vi plejer at sige, at det er den mest udbredte sprogforstyrrelse, som ingen har hørt om, siger Marie Wolter Bertelsen.

Hun fortæller, at de hos NVOL arbejder med at udbrede viden om DLD. Og inden for de seneste år er der på internationalt plan kommet nuanceringer og forslag til det mere dækkende navn.

I mange årtier er sprogforstyrrelsen gået under begrebet SLI – Specific Language Impairment – men flere bruger nu DLD som udtryk for en medfødt sprogforstyrrelse, der gør det svært at lære svære

ord og grammatik samt at udtrykke sig og forstå sprog.

– Det handler altså om at forstå sprog, og personer med DLD er udfordrede på det talte sprog – måske fordi det også involverer hastighed, forklarer Marie Wolter Bertelsen, der understreger, at sprog er en kompleks proces, og DLD rammer alle niveauer.

– Personer med DLD har typisk svært ved at finde de rette ord og skabe en sammenhængende fortælling. De har svært ved at forstå selv helt almindelige instruktioner og sætninger, og de kan ofte også have svært ved at forstå det, der *ikke* bliver sagt – altså alt det mellem linjerne.

Forskel på DLD og ordblindhed

Ligesom andre udviklingsmæssige lidelser, har DLD et stort overlap med andre udviklingsforstyrrelser som for eksempel ADHD og ordblindhed. Mange personer med ordblindhed – omkring 50 procent – har også DLD, men du kan også sagtens have DLD uden at være ordblind. De to udviklingsforstyrrelser deler et fælles sprogligt grundlag, som dog viser sig på forskellige måder.

– Personer med ordblindhed har svært

AF MARIA PRÆST / MODELFOTO JENS BACH OG PRIVAT

ved at koble bogstaver og lyd, så hvis jeg for eksempel læser en tekst højt for en ordblind, vil det være en kæmpe hjælp, og vedkommende er oftest lige så godt stillet som alle andre, siger Marie Wolter Bertelsen.

Det gælder ikke nødvendigvis for personer, der udelukkende har DLD.

– Nogle personer med DLD kan godt læse en tekst højt og måske udtale den fint – problemet er, at de ikke altid forstår, hvad de læser, og det bliver ikke nemmere af, at det bliver læst højt, forklarer hun.

Grunden til, at DLD stadig er forholdsvis svær at få øje på, er, at sprogforstyrrelsen er nemmere at skjule end for eksempel ordblindhed. Hvis du er ordblind, bliver det hurtigt tydeligt for andre, fordi du skal læse og skrive i mange situationer i dit liv.

– Men hvis du bare zoner lidt ud, taler i korte sætninger og ikke forstår alt, hvad der bliver sagt, så er det mere usynligt. Så tænker folk måske bare, at du er lidt ukoncentreret.

Personer med DLD kan altså nemt gå under radaren, da vanskelighederne ikke er så synlige set udefra. Medmindre du ved, hvor du skal kigge.

Spot elever med DLD

Hvis du som lærer skal spotte, om du har elever med DLD i din klasse, er der en række ting, der ifølge Marie Wolter Bertelsen er gode at være opmærksom på. Mange af tingene er nogle, der kan ske for os alle, men sker det hyppigt hos samme

elev, er der god grund til at undersøge det lidt nærmere.

– De største tegn på DLD er, at eleven virker ukoncentreret, zoner ud i undervisningen og måske bliver blank i blikket. Det kan også være, at eleven ofte udtrykker sig upræcist, ikke svarer direkte på spørgsmål eller har svært ved at skabe en sammenhængende fortælling, hvis du for eksempel spørger: "Hvad lavede du i går?", fortæller hun.

Oplever du elever, der ofte virker ud-

OM MARIE WOLTER BERTELSEN

- Marie Wolter Bertelsen er cand.mag. i audiologopædi og har arbejdet med unge og voksne ordblinde siden 2004.
- Hun har været leder af en stor ordblindeafdeling på VUC, har samarbejdet med sprogskoler, EUD og kommunikationscentre med flere om voksne med skriftsproglige udfordringer.
- Hun er i dag faglig konsulent med særlig ekspertise i ordblindhed på unge- og voksenområdet hos Nationalt Videncenter for Ordblindhed og andre Læsevanskeligheder (NVOL).

Læs mere om Marie Wolter Bertelsen på wolterbertelsen.dk

Personer med DLD har svært ved at lære at forstå, producere og bruge det talte sprog.

– Marie Wolter Bertelsen

mattede og trækker sig fra gruppearbejde og andre sociale sammenhænge, kan det eventuelt også være tegn på DLD.

– Hvis du ikke helt forstår, hvad andre taler om, er du hele tiden på sprogligt overarbejde – og det er enormt udmattende at være i, så eleven bliver nemt udtræt, forklarer Marie Wolter Bertelsen.

Det kan du gøre som underviser

Finder du ud af, at du har en eller flere elever i klassen med DLD, er der mange ting, du kan gøre for at understøtte dem i undervisningen.

– Det vigtigste er at tænke i inkluderende læringsmiljøer og være meget tydelig i din kommunikation. Giv et tydeligt program for, hvad der skal ske, tal i et enkelt sprog og sig gerne det samme flere gange, råder Marie Wolter Bertelsen.

Det kan også være en stor hjælp med visualiseringer, hvor du bruger billeder, illustrationer eller tegner på tavlen for at fremhæve de vigtigste pointer.

– Det gælder om hele tiden at udfordre dem og samtidig gøre dig lidt ekstra umage med at gøre dig forståelig, understreger Marie Wolter Bertelsen. ◀

➔ DLD: 7 gode råd til dig som underviser

Ifølge internationale undersøgelser sidder der i hver klasse en til to elever med DLD. Måske også i din. Her giver en af Danmarks førende eksperter i sprogforstyrrelsen, Kristine M. Jensen de López, sine bedste råd til at spotte og støtte dem.

1 Vær opmærksom på, at DLD er vanskeligheder ved det talte sprog

– Historisk set har vi i Danmark været meget optaget af læsning, hvilket også er fint, men det er på bekostning af det talte sprog, som er kendetegnende for DLD.

2 Vær opmærksom på evnen til at skabe en fortælling

– Bed eleven om at fortælle om en oplevelse eller en personlig fortælling. For eksempel: "Fortæl mig om en gang, hvor du blev overrasket". Det er et godt redskab til at få øje på DLD, da mange personer med DLD netop har svært ved at skabe en sammenhængende fortælling.

3 Vær opmærksom på 'maskering'

– Det er svært at se og høre på en person, om vedkommende har DLD. Mange tilegner sig forskellige strategier, der gør det endnu sværere at spotte.

4 Brug visuel støtte i undervisningen

– Visuel støtte er en kæmpe hjælp i undervisningen for elever med DLD. Brug billeder, fotos, tegninger og andet til at modellere og hjælpe forståelsen på vej.

5 Brug enkelt sprog – men ikke for enkelt

– Det er en hjælp at tale tydeligt og i et enkelt sprog, men elever med DLD skal heller ikke pakkes ind i vat. Du gør dem en bjørnetjeneste ved at fjerne de svære sætninger helt, da de ikke får muligheden for at udvikle deres sprog yderligere eller kan være med i komplekse samtaler. Så se, hvor komplekse sætninger du kan bruge, uden at de 'mister bolden'.

6 Introducer dem til hjælpeværktøjer

– Der er flere strategier og værktøjer, der gør det nemmere at forstå læste tekster eller mundtlige budskaber. Du kan bruge visuelle markører til at bryde det ned i forskellige dele. Du kan også introducere værktøjer som for eksempel Copilot i Word, der gør det nemmere at finde ordene frem.

7 Hjælp med at dele viden om DLD

– Det talte sprog fylder alt i vores liv. Du bruger det til at kommunikere hele tiden – i undervisningen, venskaber og parforhold. Det kan være svært at skabe relationer, hvis andre ikke forstår, hvad det betyder at have DLD. Derfor kan det være en stor hjælp at få gjort opmærksom på sprogforstyrrelsen.

OM KRISTINE M. JENSEN DE LÓPEZ

- ➔ Kristine M. Jensen de López er psykolog, ph.d. og professor i udviklingspsykologi ved Aalborg Universitet samt deltidsprofessor på Psykologisk Institut, Agder Universitet, Norge.
- ➔ Hun er en af de førende eksperter i DLD i Danmark og stiftede i 2011 Børnesprogklinikken, der udreder for DLD.
- ➔ Hun er desuden forfatter til bogen 'Kort & godt om sprogforstyrrelsen DLD' (2023) samt flere internationale forskningsartikler om DLD.

Du kan stadig nå at deltage på Uddannelsesforbundets kursus i DLD den 23. april: Tjek uddannelsesforbundet.dk/arrangementer

AF MARIA PRÆST

BLIV MEDLEM

Køb lønsikring som medlem af Lærernes a-kasse

..Også hvis du er i en tidsbegrænset stilling

Lærernes
a-kasse

AF DORTHE PLECHINGER / FOTO: LARS HORN

Her har de opfundet betonsproget

På betonmageruddannelsen ved AMU Nordjylland kommer deltagerne fra alle nationaliteter. Det afspejler virkeligheden på deres virksomheder. Faglærer Torben Dybdahl har derfor udviklet en slags tredje fællessprog i sin undervisning, som også har inspireret andre.

“I’ll try to calculate *trekantslister*”, forklarer faglærer Torben Dybdahl deltagerne på betonmageruddannelsen. Og fortsætter på sit miksede sprog: “I took the measurement of *trekantslister* all the way around and divided it with two”.

Det er tidlig mandag morgen på AMU Nordjylland. I lokale 3 på Sofievej 61 i Aalborg sidder 20 mere eller mindre vågne deltagere tæt i to hestesko-lignende formationer af borde.

Lige nu, hvor kursisterne er halvvejs gennem deres toårige AMU-uddannelse som betonmagere, og sidder og skal udregne volumen af den beton, der skal bruges til at støbe en betonklods, er der ingen af dem, der undrer sig over blandingen af dansk og engelsk og 'fagsprog' hos underviseren. Det er de efterhånden vant til, og det er det sprog, de forstår – hvad enten de kommer fra Danmark, Eritrea, Polen, Kurdistan, Letland, Litauen...

Torben Dybdahl bevæger sig adræt mellem tavle og computer, mens han hele tiden spørger deltagerne om deres bud på de enkelte mål. Han må lige sparke til skoen hos en deltager, hvis øjne er ved at glide i, mens andre mumler sammen på

en blanding af dansk og engelsk og forsøger at regne den ud.

Torben Dybdahl udbryder et højt: “Holy mackerel!”, da det går op for ham, at han faktisk selv har regnet forkert. Men ellers tager han sin fejl med ophøjet ro. Det var nok, fordi han var træt i fredags, da han regnede, smiler han skævt og går videre, for deltagerne skal nemlig bruge de udregninger, de er i gang med, når de skal i værkstedet.

Fik fornem pris

Torben Dybdahl har kørt betonmageruddannelsen på denne alternative sprog-måde siden 2017, men har arbejdet med uddannelsen i 16 år. ‘Beton-modellen’ blev udviklet, fordi virksomhederne rundt i landet ville rekruttere til betonmageruddannelsen blandt deres ufaglærte medarbejdere – men de talte mange forskellige sprog.

Blev de undervist på engelsk, ville de have svært ved at tale med de danske kolleger, mens undervisning på dansk ville udelukke dem fra at tage uddannelsen.

– Men den måde, jeg har fundet ud af at undervise på, har vist sig at fungere meget godt, siger Torben Dybdahl selv med jysk beskedenhed.

For faktisk har han fået Dansk Betonforenings Betonpris i 2023 for sit vedholdende arbejde med at motivere til arbejde i betonbranchen – som den eneste faglærer nogensinde. Og uddannelsen bli-

ver brugt af Byggeriets Uddannelser som eksemplet på, hvordan man kan uddanne udenlandske medarbejdere.

Alle deltagerne har en kontrakt med den elementvirksomhed, hvor de arbejder. Derfor har de en fælles forståelse for de emner, de taler om – for eksempel betonelementer eller armeringsstål. Uddannelsen foregår på dansk, men næsten alle nationaliteter har engelsk som andetsprog, så Torben Dybdahl oversætter løbende til engelsk:

– Så krydrer jeg med danske ord, som deltagerne kender fra deres virksomhed. For eksempel er der ingen, der ved, hvad en armeringsbøjle hedder på engelsk. Så her hedder det ‘armeringsbøjle’, uanset hvilket land du kommer fra. På den måde bliver der hele tiden puttet danske ord ind i det her sprog, vi har udviklet. Og dermed kan alle få det samme ud af uddannelsen, siger han.

– De arbejder jo også sammen med kolleger fra forskellige steder i verden i hverdagen. Derfor ser vi sproget som en mulighed for, at vores uddannelser afspejler den hverdag, de kender.

Gode sidegevinster

Torben Dybdahl ser dog gerne, at så mange som muligt bliver nysgerrige på at lære mere dansk.

– Du kan godt begå dig på engelsk på mange arbejdspladser, men hvis du vil integreres, fordi du for eksempel har børn i børnehave og folkeskole, skal du kunne tale med de andre forældre, pædagogen eller læreren for at følge med. Så er det smartest, at du kan sproget.

– Derfor punkter jeg dem med, at de skal lære dansk. De er jo ikke rejsemontører, som blot skal være her en kort periode. Og flere siger, at på baggrund af uddannelsen her får de også lyst til at lære dansk.

En af deltagerne har fortalt Torben Dybdahl, at da han fik opholdstilladelse, fik han arbejde med det samme. Så han kom ikke meget på sprogskole.

– Så sagde jeg til ham, at “så må du fanme tage på sprogskole om aftenen”.

Torben Dybdahl mener også, at en anden ‘sidegevinst’ er, at de af deltagerne, der ikke er vant til at arbejde sammen med de udenlandske kolleger, bliver min-

Hidad Kesete fra Eritrea på 34 år arbejder på TCT i Thisted og er den deltager, som Torben Dybdahl henviser til. Han er flygtning og blev familiesammenført med sin kone i 2019. Først kom han til Sandholmløjren, hvor han gik i sprogskole. Men da han fik opholdstilladelse, begyndte han med det samme at arbejde:

– Så formiddag arbejde, og eftermiddag skole. Det var hårdt, for min kone og jeg arbejdede begge på cementfabrikken og havde meget travlt, så jeg stoppede på sprogskolen, fortæller han i en kort samtale på værkstedet.

Den måde, som undervisningen foregår på ved AMU Nordjylland, passer ham imidlertid godt:

– Vi er i gode hænder. Vi hjælper og forstår hinanden. Det er intet problem, så det er lige meget, om det foregår på dansk eller engelsk.

Både han og hans kone overvejer dog sprogskole igen:

– Min kone taler lige som mig lidt dansk, men vi arbejder begge, har to børn og nummer tre på vej, så det er meget svært at få tid til, siger Hidad Kesete.

Emil Pedersen på 33 år arbejder på CRH Viby og har ikke problemer med hverken dansk eller engelsk. Han har været i 'betonen' i fem år efter at have taget en uddannelse som sælger og arbejdet som det i flere år.

På hans arbejdsplads er der ansat meget blandede nationaliteter. Mest danskere og folk fra den arabiske verden – blandt andet Tyrkiet, Palæstina og Libanon. Han er enig med Torben Dybdahl i, at uddannelsen vil bløde opdelingen blandt kollegerne op.

– Den vil nok typisk avle, at man blander sig mere på arbejdspladsen og viser mere åbenhed over for kollegerne fra andre lande – måske uden at tænke over det, siger han.

På hans arbejdsplads prøver de dog allerede at mingle, så medarbejderne ikke er så opdelte, som før:

– For folk arbejder bedre sammen, når de ikke er så opdelte, lyder hans kommentar.

Selv er han meget åben og tager mennesker som mennesker – uanset hvor de kommer fra.

– Det, der betyder noget for mig, er, om de er søde og rare.

Betonmageruddannelsen

- Toårig kontraktuddannelse, som kræver, at deltagerne har en kontrakt med et firma, inden de starter, og at de får almindelig løn under uddannelsen. Betonmageruddannelsen er sammensat af 28 AMU-mål, som de alle testes i. Uddannelsen er ikke kompetencegigivende.
- Antallet af deltagere med anden nationalitet veksler. I 2017, hvor det 'tresprogede' forløb startede, var det 17 procent; i 2024 havde halvdelen en anden baggrund end dansk, og i 2025 var det 45 procent.
- Godt 80 procent af deltagerne består prøverne.

det er først sjovt for underviseren efter et års tid. Det havde ikke været rart, hvis det var den dag, hvor vi mødtes første gang, slår han fast.

Et privilegeret arbejde

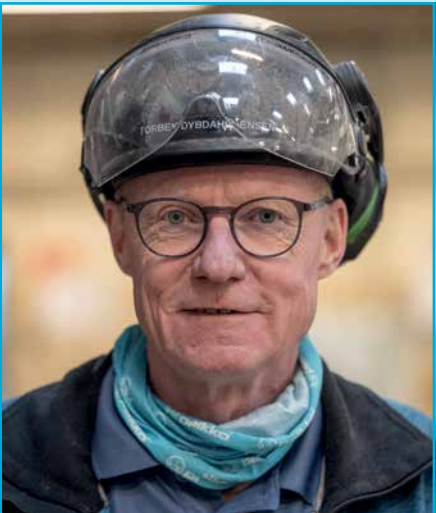
Torben Dybdahl føler udelukkende, at han møder motiverede deltagere.

– Jeg føler mig privilegeret: De deltagere, jeg har, vil gerne være her og lære noget. De har en vilje til at prøve at forstå, hvad læreren siger. Og vi når at få den relation, der er nødvendig for at få undervisningen til at køre ordentligt, siger han og henviser til, at AMU-kurser ofte er todages certifikatkurser. Her er det meget svært at opbygge en form for relation – og ofte er det heller ikke behovet.

– Her har jeg deltagerne i to år. Det betyder også, at hvis der er nogle hen ad vejen, som ikke har fået det hele med sprogligt, har jeg en god mulighed for at samle dem op.

– Jeg kan godt lide at undervise, og hvis jeg skal svinge mig helt op, er det jo som underviser et privilegium, at man kan give nogle mennesker en chance for at forbedre deres muligheder i livet ved at blive bedre til det, de gør. Forhåbentlig giver jeg dem også en større indsigt i og stolthed ved deres arbejde.

– Og i den her sammenhæng bliver det et fantastisk privilegium, hvis jeg også kan hjælpe et menneske, der kommer her til landet og gerne vil gøre en indsats, ved at gøre vedkommendes muligheder større. ◀

Blå bog: Torben Dybdahl Jensen

- Efter HF har Torben Dybdahl taget den daværende toårige entreprenøruddannelse på AMU, der var bygget op på samme måde som betonmageruddannelsen er i dag.
- Herefter har han været betoner, sjakbajs og rejsemontør i Norden (Danmark, Grønland, Norge, Sverige og Island) og har senere haft job som medarbejder hos Kirkens Korshær, hvor han i syv år arbejdede med frivillig social aktivering blandt socialt udsatte.
- Han kom til AMU Nordjylland i 2009, og fik i 2015 som den første på AMU Nordjylland den erhvervspædagogiske diplomuddannelse, DEP'en.

→ dre nervøse for at henvende sig til dem, når de er færdige med uddannelsen.

Er mest nysgerrig på aldersspredningen

Forskellighederne hos deltagerne handler dog ikke kun om sprog- eller kulturforskelle. Nogle har måske et halvt til et helt års erfaring fra en virksomhed, mens andre har været ansat i mange år og ofte er ”væsentligt klogere end læreren, når det handler om at arbejde på en elementfabrik”, som Torben Dybdahl siger.

Bogligt er der nogle, der ikke har gennemført folkeskolens afgangsprøve, mens der sidder andre højtuddannede blandt deltagerne. Men det, der især betyder noget, er aldersspredningen.

Hvordan forbereder man sig på så stort et spænd som underviser?

– På deltagerlisten kan jeg ikke se, hvilket land de kommer fra. Og som udgangspunkt interesserer det mig ikke særligt dybt. Jeg er mere nysgerrig på aldersspredningen. Det har stor betydning, om du er 18 eller 48 år, har hus og familie eller først skal etablere dig. Vi skal have dynamikken i klassen til at fungere på trods af den store aldersforskel, siger han.

Torben Dybdahl kender i store træk alle virksomhederne, der arbejder med beton. Så det, han ser på deltagerlisten, er, hvilken fabrik de kommer fra, og hvad de laver der.

– Det kan jeg spørge ind til, når de skal præsentere sig selv. Hvis en, for eksempel, er blademester, kan han dele sin viden med resten af klassen. Måske ved en

Malwina Beata Grzybek, 39 år, adskiller sig som den eneste kvinde på holdet. Det bekymrede hende lidt i starten, men nu er det ok, fortæller hun. Hun var også den første kvinde i sit firma i Thisted. Her bor hun med sin mand og datter, så hun kører hver dag 84 kilometer frem og tilbage til sin uddannelse.

– Jeg har svært ved at forstå det danske her på uddannelsen, men nogle gange også det engelske. Det er en barriere, siger hun, der derfor prøver at 'forestille sig' hvad det er, Torben Dybdahl prøver at lære dem. Og ellers er der god hjælp fra de andre på holdet.

– Men efter uddannelsen har jeg planer om at lære dansk. Min datter på 10 år taler dansk. Derfor vil jeg gerne lære det, forklarer Malwina Grzybek og fortæller, at familien – hendes mand er også fra Polen – har planer om at blive i Danmark.

anden meget om armering, og en tredje ved, hvordan man udtørre materialer. Så den bedste måde at forberede mig på er at vide, hvilke guldorn de enkelte kan byde ind med i grupperne.

Hvis der er noget, Torben Dybdahl savner, er det dog mere uddannelse som underviser. For selv om han har Diplomuddannelsen – som den første på AMU Nordjylland i øvrigt – vil han gerne have en større forståelse for relationer mellem mennesker.

– Når jeg kører dialogbaseret undervisning, er jeg nysgerrig på, hvordan alle pro-

Hvordan er du dækket, hvis du taber arbejdsevnen?

Der kan være mange grunde til at efterse sine pensionsforhold. Det kan være, at du bliver så syg, at du mister din erhvervsevne. Derfor skal du sikre dig, at du i den situation er dækket godt ind økonomisk – før uheldet er ude.

Måske er din pension endnu ikke top of mind hos dig. Mange tænker ikke over, hvor stor deres opsparing er, før pensionsalderen nærmer sig. Men faktisk kan din pension blive relevant lang tid før.

Derfor er det en god idé at få overblik over, hvordan du er dækket. Jo tidligere, du bliver bevidst om, hvor godt du står pensionsmæssigt, des større muligheder har du for at handle i tide og undgå kedelige overraskelser.

1. Få styr på, hvad du skal søge

Tab af erhvervsevne har mange navne. De fleste medlemmer af Uddannelsesforbundet har pensions-

ordning hos Lærernes Pension (LP). En række medlemmer har pensionsordning hos PFA. Hos LP hedder dækning af tabt erhvervsevne 'invaliddepensionsdækning'. Andre selskaber kalder det for 'tabt erhvervsevneforsikring', mens atter andre kalder det 'dækning ved tab af arbejdsevne'. Generelt gælder det dog, at det er forsikringer, der dækker, hvis du bliver syg.

2. Tjek, hvor meget du har

Find ud af, hvor mange penge, du har og kan få udbetalt – altså hvor stort dit depot er hos LP eller PFA. Invaliddepensionsdækningen afhænger af dit pensionsbidrag og af perioden, du har betalt ind. I LP kan man se, at Uddannelsesforbundets medlemmer generelt har en lavere dækning i invalidpension end andre lærergrupper. Det skyldes, at mange først bliver medlem efter at have arbejdet i en anden branche. Men et lavt depot kan stille dig dårligere økonomisk, hvis du bliver syg.

3. Find ud af, om du har pensionsdækning andre steder?

Undersøg, om du tidligere har indbetalt til andre pensionselskaber. Måske har du arbejdet som håndværker, før du blev lærer. Bliver du syg, er det dog ikke sikkert, at du kan få dækning fra de selskaber, du tidligere har indbetalt til. Nogle selskaber sletter sygdomsdækningerne, når der ikke længere sker indbetaling.

4. Saml dine dækninger og spar

Du har mulighed for at samle dine pensionsordninger i LP eller PFA. Det har den fordel, at du undgår at betale administrationsomkostninger flere steder.

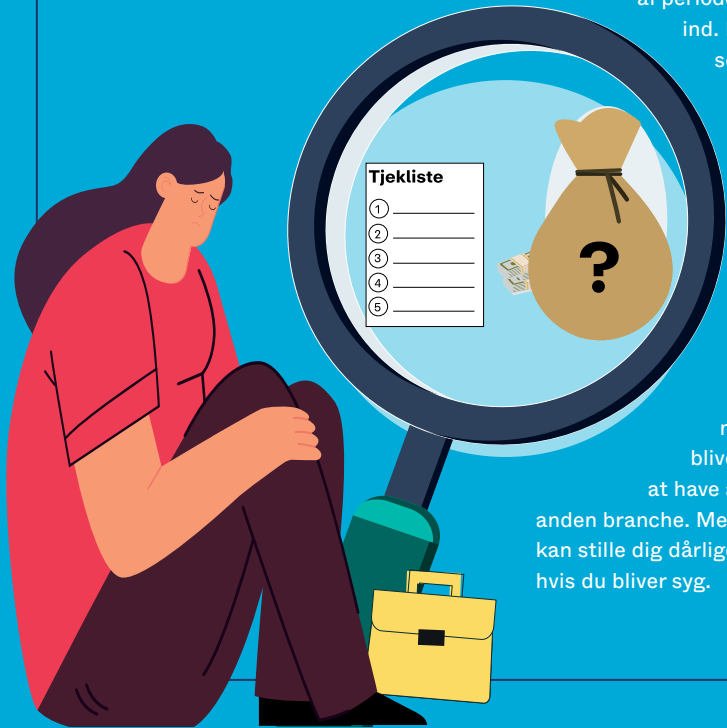
Det er forskelligt fra selskab til selskab, om det koster noget at flytte sin pensionsordning. LP og PFA tager ikke gebyrer for at flytte penge fra andre pensionsselskaber.

5. Tag den nødvendige snak

Du kan se et samlet overblik over dine pensionsordninger på www.pensionsinfo.dk. Men det er under alle omstændigheder altid en god idé at søge rådgivning hos pensionsselskabet, hvis du gerne vil samle dine pensioner. Ring eller skriv til dem med dine spørgsmål.

(Kilde: blandt andre medlemschef Morten Jensen fra Lærernes Pension).

AF DORTHE PLECHINGER – ILLUSTRATION: MARIANNE JØRGENSEN

- ✓ Vi er Danmarks eneste fagforeningsejede forsikringsselskab
- ✓ Vi har nogle af Danmarks mest tilfredse forsikringskunder
- ✓ Vores kunder bliver i gennemsnit hos os i 33 år

Vi tror på, at vi er
bedst i fællesskab

Læs mere på tjm-forsikring.dk

Faglig trivsel kan løfte dine elever – men vi taler alt for lidt om den

Unge sociale og mentale trivsel har trukket overskrifter det sidste årti. Men ny forskning viser, at faglig trivsel kan være den vigtigste nøgle til læring og trivsel på andre felter, og at du som underviser kan gøre hele forskellen – hvis din arbejdsplads bakker op.

Vi skal have et langt mere nuanceret syn på trivsel. Og det starter i undervisningen. Sådan lyder den klare melding fra Ane Qvortrup, professor i almen didaktik med særligt fokus på gymnasie- og erhvervsuddannelser. Hun har sammen med lektor i uddannelsesvidenskab Eva Lykkegaard skrevet bogen *’Faglig trivsel – ungdomsudannelserne under lup’*. Og to ting stod helt klart i den forskning, de har lavet i forbindelse med bogen: Selvom samfundsdebatten har været præget af en fortælling om mistrivsel, *trives* de fleste unge faktisk godt. De trives bare *bedre* socialt og mentalt end fagligt. Derfor er der behov for, at vi ser på flere forskellige aspekter af trivsel. Og det er i særdeleshed på tide, at vi som undervisere

Hvad er faglig trivsel?

→ Faglig trivsel er en central del af det mere overordnede begreb uddannelses-trivsel eller uddannelsesglæde.

→ Ane Qvortrup definerer faglig trivsel som en overvægt af positive følelser over for det faglige arbejde og en oplevelse af, at det faglige arbejde giver mening og mulighed for at gøre noget, man ellers ikke kunne.

AF HEIDI KVISTGAARD GÜTTLER / FOTO: JENS BACH

og samfund drejer spotlampen mod den *faglige* trivsel. For: Når eleverne knytter deres faglige arbejde til mening og udvikling, vil de i højere grad kunne se værdien af udvikling og se en faglig fremtid for sig, lyder pointen fra Ane Qvortrup, som også gør op med forståelsen af, at unge skal trives *hele* tiden.

– Vi risikerer at spænde ben for eleverne, hvis vi kun taler om, at man skal have det godt hele tiden. Læring kan være udfordrende – og det skal den også være, pointerer professoren.

Trivsel er ikke bare at have det rart

Når Ane Qvortrup foreslår at skelne mellem social, mental og faglig trivsel, bundet det i to forskellige tilgange til trivsel. Den ene forstår trivsel som umiddelbar glæde og tilfredshed. Den anden definerer trivsel som et spørgsmål om handlinger og knytter sig til vores oplevelser af værdier, formål og mening.

Ane Qvortrup appellerer til, at vi har blik for begge forståelser, når vi taler om trivsel. For med et kombineret syn bliver det muligt at forstå trivsel som noget, der både er knyttet til elevernes følelser af umiddelbar glæde og til de følelser af mening og realisering af potentiale, eleverne kan opleve i forbindelse med deres uddannelse.

En meget væsentlig pointe er, at eleverne sagtens kan opleve en frustration over, at det, de skal lære, er svært eller udfordrende. Men *samtidig* kan de trives fagligt, hvis de oplever, at det, de lærer, giver mening og på sigt giver dem muligheder, de ikke havde før.

– Det er vigtigt, at vi taler med eleverne om netop dét, så de ikke tolker udfordrin-

Skolen er ikke en psykologisk institution, og lærere bør ikke tillægges ansvaret for at arbejde psykologisk med unges mentale trivsel.

ger som tegn på mistrivsel. Det samme gælder undervisere. De har også brug for at tale om, hvad faglig trivsel er, og hvordan man taler med sine elever om, at læring kan være både frustrerende og positivt på samme tid, pointerer Ane Qvortrup.

Faglig trivsel er et lokomotiv

Det er en udbredt antagelse, at elever skal have det godt socialt for at kunne lære. Men faktisk peger Ane Qvortrups forskning en anden vej. Der er nemlig kun en svag sammenhæng mellem social og faglig trivsel. Til gengæld er der en stærkere sammenhæng mellem faglig og mental trivsel. I den forstand kan faglig trivsel faktisk være et lokomotiv, som trækker den mentale trivsel op.

– Faglig trivsel er vigtig for alle unge, men den kan have særlig betydning for elever, som kæmper med mental eller social trivsel. For det at deltage i fagligt arbejde og opleve positive følelser, mening og potentiale kan være en buffer mod mistrivsel på de øvrige dimensioner, siger Ane Qvortrup.

Og dét er faktisk ganske centralt for skolens rolle, mener hun:

– Skolen er ikke en psykologisk institution, og lærere bør ikke tillægges ansvaret for at arbejde psykologisk med unges mentale trivsel. Skolen skal derimod tilbyde mening og mulighed for udvikling af elevernes potentiale.

Her er faglig trivsel helt central, pointerer professoren.

Derfor skal vi som skole have et sprog for den, ellers kan vi ikke hjælpe de unge med at koble fagligt arbejde med positive følelser

Underviserens rolle er central – men handler også om rammer

Som underviser har du sikkert hørt det før. Og Ane Qvortrups forskning slår endnu en streg under, at du som underviser har kæmpe indflydelse på, hvordan eleverne trives. Også hvad angår faglig trivsel er relationen til underviseren afgørende.

Så hvordan er guldunderviseren her?

– Dét er jeg glad for, at du spørger om. For det er en selvstændig pointe, at man ikke behøver at være en særlig slags underviser, understreger Ane Qvortrup.

Dog ser det ud til at være afgørende, at du som underviser er engageret, støttende og viser forståelse over for de unge.

– Men du kan være engageret på mange måder: fordi du er omsorgsfuld, fordi du kan skabe sjov undervisning, fordi du selv brænder. Du skal ikke være på en bestemt måde som underviser – men du skal være forstående og støttende over for de unge. ➔

Disse indsatser påvirker elevernes opfattelse af dig

→ Når du som lærer udviser engagement og entusiasme.

→ Når du sammen med kolleger arrangerer fællesarrangementer eller faglige samspilsforløb, som viser fagenes potentiale.

→ Når du skaber gode rammer for, at eleven kan få støtte.

→ Når du involverer elever i beslutninger.

→ Når du bruger undersøgende undervisningsmetoder.

➔ *Alt det handler vel også om rammerne for undervisningen – om der er overskud til dét?*

– Ja. Men selvom det her behov træder frem i vores undersøgelse, så behøver man ikke se det som en udmattende to do-liste som underviser. Der er mange greb, man kan bruge, som understøtter faglig trivsel, og som ikke lægger hele ansvaret hos underviseren, pointerer Ane Qvortrup.

Hun fremhæver blandt andet fire-mandsgrupper, lektiegrupper, lektiehjælp, tolærerordninger i opstartsfasen og eventuelt gode, digitale redskaber.

– Jeg vil hverken sige, at det er meget krævende for læreren at arbejde med faglig trivsel eller det modsatte. Men man kan nå langt med at tale om rammerne og måske tænke i at organisere tingene anderledes, siger hun og understreger, at bogen og pointerne skal ses som et

oplæg til en diskussion af, hvordan man kan arbejde med faglig trivsel sammen. I lærerteamet, i lærerfællesskaber og på organisatorisk plan.

For faglig trivsel skal tænkes ind i hele organisationen – også i ledelsens prioriteringer.

– Den enkelte underviser kan ikke løfte alene. Men hele grundlaget for at drive en skole er jo netop, at man skal give eleverne tro på egne evner og mestring. Så hvis det ikke er noget, man er vant til at arbejde med, bør man afsætte ressourcer til, at man får nogle redskaber til at gøre det.

Samfundssyn på trivsel skal skifte

Ane Qvortrup peger på behovet for et paradigmeskifte i hele samfundets forståelse af trivsel med henvisning til den store debat, der har været om mistrivsel.

– Frem for primært at spørge om, hvorfor unge mistrives, så skal vi hellere se på, hvad der får dem til at trives – også når livet er svært. Og her spiller faglig trivsel en absolut nøglerolle, pointerer Ane Qvortrup.

Måske er der noget at lære fra erhvervsuddannelserne.

Forskningen viser nemlig, at elever på erhvervsskolerne trives bedre fagligt end på gymnasiet. Det er bare ikke en historie, vi hører så tit.

En af årsagerne er, at meningen med det faglige, man lærer, er så tydelig på erhvervsuddannelserne, mener Ane Qvortrup. Og lige præcis dét skal man anstrenge sig for kommer med på den nye gymnasieretning EPX, lyder en afsluttede drøm fra professoren. ▲

Studierejser -uden sved på panden

Hos Alfa Travel arrangerer vi hvert år indholdsrige grupperejser for mere end 42.000 gæster. Din rejserådgiver er erfaren og kvalitetsbevidst, og gør ansvaret for studierejsen meget lettere at bære!

➔ Se alle rejser på alfatravel.dk

Christian Skadkjær
Mere end 40 års erfaring

Sanne Rysgaard
Ekspert i bl.a. Spanien & Portugal

Nygade 5
7500 Holstebro

+45 7022 8870
info@alfatravel.dk

Skal vi stå for din næste grupperejse?

Stadig ’one of the guys’ – bare på nedsat tid

Årelangt pres fra flere sider gav Lennart Hundebøl langvarige sygdomsperioder. Til sidst risikerede han at blive fyret – men blev reddet af en aftale om fastholdelsesfleksjob.

Faglærer Lennart Hundebøl husker tydeligt den dag, hvor han første gang hørte ordet ’Fastholdelsesfleksjob’. Han vidste efterhånden ikke, hvad han skulle stille op med sit arbejde og sit stadigt dårligere helbred, og på en ferie i december 2024 i Flensborg ringede han derfor til Uddannelsesforbundet og fik fat i konsulent Anne-Marie Otto.

– Da hun hørte min situation, sagde hun: ”Du skal have et fastholdelsesfleksjob. Det er det, der kan fungere for dig.” Sådan startede det. Og min chef fangede det med det samme og sagde, at det var det rigtige, fortæller 60-årige Lennart Hundebøl fra Frederikshavn.

Han har i 29 år arbejdet som faglærer på datateknikeruddannelsen – de seneste fem år på Tech College i Aalborg.

Overset mulighed

Det var altså en opringning og en proces, der gik i gang efter samtalen med en ordning, som er lidt overset, men meget brugbar for flere medlemmer, forklarer Anne-Marie Otto, Uddannelsesforbundet. Et fastholdelsesfleksjob er – som navnet siger – en ordning, der hjælper en med at holde fast i sit job på nedsat tid. Den adskiller sig fra fleksjobordningen ved blandt andet arbejdsprøvningerne. Dem skal den sygdomsramte igennem for at finde det niveau, han eller hun kan arbejde timemæssigt. Men til forskel fra en fleksjobordning foregår fastholdelsesordningen på ens egen arbejdsplads:

– Det har gjort en kæmpe forskel, at jeg ikke har skullet rende fra Herodes til Pilatus med arbejdsprøvninger. Og det har også betydet, at aftalen om fleksjob kunne gå hurtigere igennem, siger Lennart Hundebøl.

På ’Akutten’ flere gange

Lennart Hundebøls krop havde egentlig forsøgt at sige det længe: De mange år med stress og pres sendte ham til tælling med forskellige voldsomme symptomer. De startede for 14 år siden, ved han fra lægens journaler.

– Og så har jeg ellers været inde og ude af ’Akutten’ mere end en gang. En gang var det med ambulance. Jeg troede flere gange, at et hjerteanfald var undervejs, for jeg fik brystmerter, var svimmel, fik kortvarige blackouts. Min hukommelse var som hos en dement. Det var forfærdeligt at stå i, fortæller han.

En psykolog sagde undervejs i de skiftende arbejds- og sygefraværsperioder, at hans sind og krop var ude af ’sync’ – at hans sind ville mere, end hans krop kunne klare.

– Og efterhånden måtte jeg erkende, at det var sandt, siger han.

Et stigende arbejdspres

Lennart Hundebøl mener selv, at hans op-hobede stress især skyldes tre ting: Ifølge ham betød lov 409 i 2013, at lærerne gik fra at være selvstyrende og have balance i arbejdet til at blive administreret.

– Det ødelagde rigtig meget. Og pludselig blev arbejdspresset for hårdt.

Elevgrundlaget er en anden grund. Dels oplevede Lennart Hundebøl, at flere elever end tidligere var udfordrede, dels at vilkårene i deres praktikophold ændrede sig drastisk. Eleverne fik ikke lov at lave relevante ting hos deres mestre, så når de kom tilbage på skolebænken, var de blevet svagere fagligt og teoretisk.

– Jeg fik nogle elever, der ikke kunne de ting, som uddannelsessystemet kræver. Og jeg vil så hjertens gerne have, at mine elever forstår tingene. Men jeg har

brugt for meget energi på at hjælpe alle i klassen.

Endelig er uddannelsens indhold blevet presset. Indholdet er øget voldsomt og dermed er kravene til læreren steget.

– Og det har jeg jo forsøgt at honorere, fordi den faglige stolthed i vores lærerkollegie er høj, siger han.

Går på ’scenen,’ selv om man er syg

Når Lennart Hundebøl selv skal forklare, hvorfor han ikke lyttede mere til sin krop og søgte hjælp tidligere, bruger han et eksempel som Cirkusrevyen. Her gik

stjerneerne på scenen, selv om de var syge, fordi de vidste, at mange gæster var mødt frem for at se dem.

– Sådan havde jeg det. Man mander sig op og går på den ene gang efter den anden. Men til sidst kan man ikke mere.

Konsulent Anne-Marie Otto, der har hjulpet flere medlemmer til en ordning med fastholdelsesfleksjob – og også har fulgt Lennart Hundebøls sag helt til dørs – har denne forklaring på, hvorfor mange vægrer sig så længe fra at sige fra i et voldsomt arbejds-pres:

– De vil jo gerne fortsat være ’one of

the guys’ – med på holdet, siger hun og tilføjer:

– Flere mener også, at det er stigmatiserende at være flexjobber. Men der må jeg sige til dem, at man ikke er flexjobber. Man er stadig lærer eller butiksansat – bare på færre timer.

På arbejde med brækpose

Det var en fremsynet leder, der til sidst prikkede Lennart Hundebøl på skulderen mellem to langvarige sygemeldinger og sagde, at nu gik det ikke mere. Der måtte findes en anden løsning for ham.

AF DORTHE PLECHINGER / FOTO: LARS HORN

➔ Og efter samtalen med Anne-Marie Otto fandt man derfor frem til, at denne anden løsning skulle være en proces hen imod en fastholdelsesfleksordning i skoleoplæringen. Den 3. december i 2024 startede Lennart Hundebøl derfor her på 15 timer.

Her kunne han bruge sin viden til at hjælpe elever, der ikke har en ordinær praktikplads. Han tager sig også af e-support og kan sidde og 'nørde' med data-teknikereleverne – og han har ikke noget pres over sig.

Herefter skulle arbejdsprøvninger vise, hvor mange timer han kunne klare på jobbet: 15 timer? 13,5 – eller et helt tredje timetal? På et tidspunkt måtte han køre på arbejde med en brækpose ved siden af sig i bilen på grund af stress:

– Det har virkelig kørt fra det ene yderpunkt til det andet, som han siger.

Det har også været svært at se kollegerne, som har skullet løbe dobbelt så stærkt, fordi han er syg og på nedsat tid. Men dem, han har undervist sammen med, og hans nye chef har været meget forstående gennem processen, fortæller han.

Beslutning om firing blev omgjort

Det viste sig, at Lennart Hundebøl kunne magte ti timer fordelt over tre dage om ugen. Det var afgørelsen i Rehabiliteringsteamet den 13. november 2025. I december fik han derfor en ny ansættelseskontrakt på dette timetal de næste seks år, hvilket

efter hans mening er "superskønt".

Konsulent Anne-Marie Otto fra Uddannelsesforbundet er også både glad og lettet over, at det er faldet på plads. Der var faktisk planlagt en endelig afskedigelse af Lennart Hundebøl på grund af de mange sygeperioder med udgangen af november 2025.

– Men her lykkedes det heldigvis at ændre en beslutning om en firing til et fastholdelsesfleksjob, siger hun.

Superprivilegeret

Hun understreger derfor, hvor vigtigt det er, at man kontakter Uddannelsesforbundet, så man kan følge medlemmet fra start til slut. Hun har for eksempel været med online i alle sygefraværssamtaler i Aalborg og møder i jobcentret og fysisk til det afgørende møde med Rehabiliteringsteamet i kommunen den 13. november.

Lennart Hundebøl siger selv efter nogle måneder på sine nye vilkår, at han allerede nu kan mærke, at han har fået en anden ro på sig:

– Men jeg har skullet vænne mig til, at det er ok ikke at kunne mere – at mit batteri er for svagt. Nu kan jeg for alvor begynde at bygge mig selv op igen, siger han.

– I det hele taget føler jeg mig superprivilegeret – også fra de to sagsbehandlers side i kommunen. Og så har jeg haft den kæmpe bonus, at Anne-Marie Otto har været med i hele processen. Jeg har været meget forkælet ved, at nogle har taget sig af mig. ➔

Lennart Hundebøls råd til andre i samme situation:

- ➔ Allervigtigst: Lær at lytte til signalerne fra din krop. Lad være med at presse dig selv for længe. Sig fra.
- ➔ Ræk hurtigt ud efter hjælp. Jeg har fået psykologhjælp og har brugt Uddannelsesforbundet.
- ➔ Du ved, at du er en belastning for kollegerne, og det er du. Men det kan du ikke gøre noget ved. Du er stadig en god ven og sparringspartner. Din viden kan stadig bruges.
- ➔ Hold den sociale kontakt – også når du er syg. Jeg har spist frokost med de andre og har hyggesnakket med dem.
- ➔ Fortæl dine kolleger, at de skal holde kontakt med dig, så du stadig føler dig som en del af teamet – bare en mindre del.

Bus, tog eller fly på studietur?

Kom godt afsted med personlig hjælp og 24 timers support.

- ✓ Gratis tilbud efter jeres budget
- ✓ Personlig rejsekonsulent
- ✓ Skræddersyede pakkeløsninger
- ✓ Fagligt indhold på studieturen

Populære studieture

	Berlin 3 dage/ 2 nætter	fra kr. 1.285,-
	Krakow 5 dage/4 nætter	fra kr. 2.395,-
	Paris 6 dage/3 nætter	fra kr. 2.950,-
	Athen 5 dage/4 nætter	fra kr. 3.198,-

Find flere destinationer

Få et gratis tilbud:
65 65 65 63
group@benns.dk

BENNS

1 Regnefærdigheder er vigtige for jobmuligheder

Cirka 620.000 voksne har regnefærdigheder på et lavt niveau. Det viser en delrapport fra PIAAC. Det betyder både noget for deres jobmuligheder, arbejdstid og lønindkomst, hedder det fra analyseinstituttet VIVE.

En analyse herfra viser, at beskæftigelsen er 65 procent lavere for dem, og at flere står uden for arbejdsstyrken end personer med højere færdighedsniveau. Andelen i beskæftigelse er dog steget fra 54 til 65 procent siden 2011/12.

Har man et lavt færdighedsniveau og er i job, arbejder man oftere færre timer og har markant lavere lønindkomst. Tallene viser også, at der er geografiske forskelle. Blandt andet er gruppen af mennesker med lavt færdighedsniveau større i Vestjylland, Vest- og Sydsjælland og på Fyn.

vive.dk

2 Unge med udfordringer kan spottes tidligere

Antallet af 15-24-årige uden job og uddannelse er steget til knap 45.000 (6,6 procent) siden 2021, viser tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE).

Det er langt fra målet om maksimalt 3,5 procent i 2030. AE's rapport peger på, at gruppen typisk kan identificeres tidligt via risikofaktorer:

Syv ud af otte unge uden job og uddannelse har mindst én risikofaktor, og halvdelen har tre eller flere. Det kan være diagnoser, ikke bestået dansk/matematik i 9. klasse, en sigtelse eller flere underretninger – samlet kaldet 'bekymrede hændelser'. Og dem har de fire gange så mange af som deres jævnaldrende.

På Lolland, Fyn og i dele af Jylland står mere end hver tiende ung uden job og uddannelse, mens andelen er lavest i hovedstadsområdet.

ae.dk

3 Fem trin til gode oplæringssamtaler

EVA har netop sendt en guide ud til den gode læringssamtale mellem erhvervsskoler og virksomheder. En læringssamtale er et møde mellem faglærer, oplæringsansvarlig og elev, hvor man taler sammen om, hvilket ansvar de forskellige parter har i forhold til at sikre et godt oplæringsforløb både før og i løbet af første hovedforløb.

Læringssamtaler gennemføres to-tre gange og foregår, mens eleverne går på GF2 og HF1.

Guiden, der tager udgangspunkt i mureruddannelsen, beskriver trin for trin, hvordan samtalerne kan planlægges, gennemføres og følges op.

Den indeholder også forslag til organisering, eksempler på spørgsmål og fokusområder med mere, samt redskaber til opfølgning og håndtering af bekymringer.

eva.dk

4 Nye prøveformer viser positive takter

VIVE har evalueret tre forsøg på at gøre prøver mere retvisende og mindre sårbare over for snyd med digitale hjælpemidler (inklusive generativ AI).

På EUD har VIVE testet en todelt individuel prøve i matematik F: En times skriftlig prøve på stedet med papir og uden hjælpemidler samt en mundtlig produktprøve baseret på en opgave lavet i forbindelse med undervisningen. Der er generel opbakning til produktprøven, som giver mulighed for større fordybelse, mens stedprøven vurderes mere blandet – blandt andet i forhold til relevansen.

På AVU er der også afprøvet en kombination af halvanden times skriftlig prøve på stedet og en lokalt udformet mundtlig caseprøve i matematik G. Her er vurderingen overvejende positiv: Den er i bedre sammenhæng med undervisningen og er en mere præcis afprøvning end den ordinære prøve.

På både EUD og AVU ses et højere gennemsnit end året før.

vive.dk

AF SOFIE PAM JENSEN

TIL DANSKUNDERVISNINGEN

DANSK UDTALE

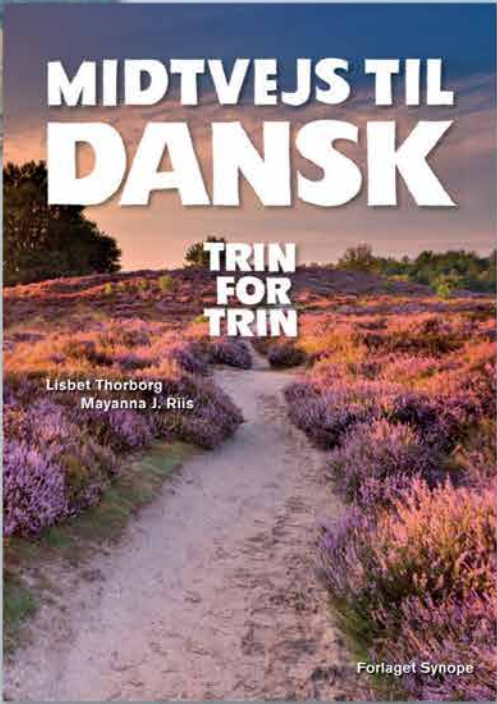

BREVE/SKRIFTLIG FREMSTILLING

BEGYNDERSYSTEMER

- DU2:**
Vi taler dansk 1
Vi taler dansk 2
Vi taler dansk 3
- DU3:**
På vej til dansk – trin for trin
Videre mod dansk – trin for trin
Midtvejs til dansk – trin for trin

Alle bøger er velegnede ved klasseundervisning, differentieret undervisning, selvstændigt arbejde, par- eller gruppearbejde.

Læs mere på www.synope.dk

Randager 90, 2620 Albertslund
7020 2810, forlaget@synope.dk
www.synope.dk

"Det her skulle alle undervisere opleve"

Gourmetslagterfaglærer Michael Busk vandt Politikens undervisnings-særpris efter 17 nomineringer fra elever og kolleger. Det lå ellers ikke i kortene, at han skulle stå på podiet i Pressens Hus og få en pris som underviser. Læs om hans vej dertil.

Telefonen ringede i en pause på mit arbejde, fredag før Politikens prisuddeling. Det var Jonas fra Politiken, der fortalte mig, at jeg havde vundet en særpris. Jeg kunne næsten ikke snakke, så overvældet blev jeg.

Hver enkelt af os blev hyldet på scenen i Pressens Hus ved prisoverrækkelsen. Jeg så først den video, de havde optaget af

min undervisning, da jeg stod på scenen med prisen i den ene hånd og en flaske i den anden. Mit hjerte sad helt oppe i halsen. Jeg emmede af faglig stolthed og ydmyghed: Tænk, at jeg fik lov at opleve det her! Jeg får stadig gåsehud, når jeg fortæller det.

Vi holdt hver især små takketaler. Det var rent grammy. Ham, der vandt hoved-

prisen, sagde i sin tale, at "det her burde alle undervisere opleve". Jeg kunne ikke være mere enig. Det højner standarden, lysten til at gøre mere af det, man bliver hyldet for. Det bekræfter alt det, jeg gør.

Selv om det var en fantastisk oplevelse, var nomineringen til prisen altoverskygende. Jeg er beæret, ydmyg og taknemmelig for, at mennesker har sat sig ned og ➔

AF DORTHE PLECHINGER / FOTO: PRIVATFOTO OG JANUS ENGEL/POLITIKEN

Lån & Spar Bank A/S, Højbro Plads 9-11, 1200 København K, Cvrnr. 13 53 85 30. Forbehold for trykfejl. 2026.01 - 1375-1

Værsgo! Vi giver over

160 mio. kr.

tilbage i renter til MedlemsKunder i Lån & Spar

Lån & Spar er ejet af over 50 fagforeninger, som ønsker at give deres medlemmer særlige fordele. For eksempel får MedlemsKunder i Lån & Spar Danmarks højeste rente på deres lønkonto. Den høje rente betyder, at vi i år betaler over 160 mio. kr. tilbage til vores MedlemsKunder.

Udnyt de fordele, der følger med dit medlemsskab af Uddannelsesforbundet – bliv MedlemsKunde i dag.

Ring **3378 1965** eller læs mere på lsb.dk/ufb

Michaels undervisning kombinerer tårnhøj faglighed med evnen til at møde eleven i øjenhøjde.

Tidligere elev i indstilling

➔ skrevet noget, de har oplevet med mig, der har gjort en forskel. Og det er en anerkendelse fra både kolleger og elever.

Jeg har ikke særligt gode minder fra folkeskolen. Jeg følte mig ikke set eller hørt som den, jeg var. Jeg var en ballademager med krudt i røven, så jeg gik ud af 9. klasse med en katastrofeeksamen. Det er nok de færreste fra min folkeskole, der havde troet, at jeg kunne tage en Erhvervspædagogisk Diplom og blive en underviser, der gør en stor forskel for unge mennesker.

Alt ændrede sig, da jeg kom på Samsø Efterskole. Her gik jeg i to år og mødte mennesker, som kunne håndtere en som mig. Der blev sat grænser, og hørte jeg ikke efter, fik det konsekvenser. Men der var aldrig nogen, der bar nag.

Jeg tog grundforløbet på EFG på Slagteriskolen. Jeg troede, jeg skulle være kok, fordi jeg syntes, madlavning var interessant. Men da jeg fandt ud af arbejdstidene, tog jeg i stedet Butiksslagteruddannelsen. Jeg ville også have et ungdomsliv.

Jeg fik læreplads hos en privat købmand med egen slagerafdeling. Det var virkelig en fantastisk læreplads. Og det blev mit kald. Herefter arbejdede jeg som slagter-

mester og siden som støttekontaktperson for unge med diagnoser på et opholdssted. Jeg forpagtede så en gourmetgrill i Nordsjælland, men jeg arbejdede alt for meget og savnede mine børn, familie og venner.

Og så kom det her kald: De søgte en faglærer på slagterskolen. Hold nu kæft, mand – jeg var helt euforisk. Jeg fik jobbet og startede med at have grundforløbet 'de praktiske slagtere' for elever med diagnoser og udfordringer i livet. Som kontaktlærer for dem stod jeg der, uanset hvor mange gange de faldt, og vi fik opbygget en tryk relation. Jeg fik omkring 50 procent af eleverne igennem og har stadig kontakt til flere af dem.

Det er det fedeste job. Min kone driller mig med, at jeg altid smiler, når jeg kommer hjem. Men jeg glæder mig allerede til at skulle på arbejde igen dagen efter. Mit motto er: "Hvis du vil tænde andre, må du selv brænde."

Mine kolleger og jeg er meget optaget af det praksisrelaterede. Vi ved godt, at elever skal have en teoretisk baggrundsviden, men de skal helst ikke sidde på en skolebænk og se på en lærer, der danser frem og tilbage foran en skærm. Vi formidler det, så de bagefter selv kan prøve det af i praksis.

Jeg er nok, hvad man kalder en holistisk underviser. Jeg kan godt være struktureret, men ikke analytisk struktureret. Jeg griber de øjeblikke, der er. Og så arbejder jeg pissefedt sammen med en kollega, der er meget analytisk.

Med særprisen får vi alle en bid af kagen. Man skal aflevere en tredjedel af de 25.000 kroner til skolen og sit team. De skal bruges til faglig sparring. Men da jeg blev hyldet på ZBC, sagde den øverste

leder, at de fordoblede beløbet. Mine egne penge skal bruges på Optimisten.dk, for her kan man blive certificeret optimist. ▲

Læs hele artiklen med Michael Busk fra hans nominering her og de råd, han giver videre til andre undervisere.

Blå bog: Michael Busk

- ➔ Er faglærer/facilitator på Gourmetslagteruddannelsen
- ➔ Selvstændig med enkeltmandsbutik som 22-23-årig.
- ➔ Slagtermester hos privat købmand og siden i Irma i 17 år i forskellige butikker.
- ➔ Arbejdede som støttekontaktperson for unge på et opholdssted.
- ➔ Forpagtede en Gourmetgrill i Nordsjælland i to år.
- ➔ Blev i 2013 ansat som faglærer på Gourmetslagteruddannelsen på Danmarks Slagteriskole ZBC i Roskilde.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Inviter Europa ind i klasseværelset

eTwinning er Europas største netværk for interkulturelt samarbejde for ungdomsuddannelser. Her samarbejder elever og lærere gennem autentiske møder på tværs af alle fag.

Kom godt i gang eller inviter din lokale ambassadør på besøg via 'etwinning.dk'.

SCAN ME

- Opret profil og inviter din kollega med. Kan bruges i alle fag.
- Hold øje med gratis events: Rejs ud i Europa til workshops eller deltag virtuelt
- Find relevante samarbejdspartnere.
- Find inspiration internationale samarbejde.

Co-funded by
the European Union

Bliv
- opdateret på
- inspireret til og
- klogere på
forbundets tilbud

FOTO: JENS BACH

Pension eller arbejde? Få styr på dit tredje liv

Er du klar til at gå på pension – og ved du, hvad pensionen vil betyde for din økonomi? Eller har du brug for at få et overblik over dine muligheder for at blive længere på arbejdsmarkedet?

På Uddannelsesforbundets kursus den 7. maj 2026 kan du blive klogere på begge dele.

Det gode tredje liv kræver grundig planlægning af økonomi og trivsel. Og det kan du få hjælp til på dette kursus. Er du medlem, kan du selv og din eventuelle ledsager deltage gratis. Er du ikke medlem, koster kurset 200 kroner.

Se mere ved at bruge QR-koden her.

Her kan du få svar på dine spørgsmål om EPX

Den nye, erhvervsfaglige gymnasieuddannelse EPX kommer til at påvirke de fleste af de områder, I arbejder på som lærere og vejledere – men hvordan? Der er mange brikker, der mangler at falde på plads i puslespillet til det nye store uddannelseslandskab. Men efterhånden som de gør, følger vi op og skriver løbende, når der er nyt.

Vil du gerne følge med i, hvad der sker, kan du bruge Uddannelsesforbundet.dk's Q & A:

Den kan du læse ved at tjekke QR-koden forneden.

Her kan du få svar på dine spørgsmål om EPX, når vi kender dem. Dermed kan du hen ad vejen få overblikket over, hvad den nye erhvervsfaglige gymnasieretning kommer til at betyde for dig og dit arbejde.

Du er også velkommen til selv at stille et spørgsmål, hvis du ikke kan finde svaret her. Så vil vi forsøge efter bedste evne og viden at besvare det.

FOTO: FREEPIK.COM

Uddannelses
forbundet

Et fagligt råd til dig

? Uddannelsesforbundets konsulenter får mange spørgsmål om forskellige situationer, problemer og dilemmaer i medlemmernes arbejdsliv. Uddannelsesbladets udvælger nogle af de faglige konsulents svar, som måske også kan være interessante for dig.

Syg af eller på arbejdet – hvad gør du?

Et medlem skriver: *"Jeg har brækket armen, da jeg faldt på mit arbejde. Hvad skal jeg gøre?"*

Svar: Din arbejdsgiver skal anmelde en arbejdsulykke senest 14 dage efter din første fraværsdag. Arbejdsgiveren har pligt til at anmelde en arbejdsskade til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, AES. Din arbejdsmiljørepræsentant (AMR) kan også gøre det – online på aes.dk.

Hvis arbejdsgiveren ikke anmelder, kan du selv gøre det eller få hjælp fra Uddannelsesforbundet. I det tilfælde er der en frist på et år, efter ulykken er sket.

En arbejdsulykke er en fysisk eller psykisk skade, der kan være varig eller forbigående, og som sker efter en hændelse eller påvirk-

ning på arbejdspladsen. Den kan anerkendes som en arbejdsskade, hvis skaden er sket på grund af arbejdet eller de forhold, den er foregået under. Der skal være sammenhæng mellem arbejdet og årsagen til personskadens – det kaldes 'årsagssammenhæng'.

Et andet medlem skriver: *"Jeg har fået en hørenedsættelse på grund af en alarm, som jeg prøvede at stoppe på mit arbejde. Hvad kan jeg gøre?"*

Svar: Læger eller tandlæger skal anmelde det, så snart de får en mistanke om, at en patient har en sygdom, der kan skyldes arbejdet. De har en frist på 14 dage til at anmelde sygdommen.

Hvis din sygdom ikke bliver anmeldt af din læge eller tandlæge, kan andre være nødt til at anmelde. Det har man som udgangspunkt et år til, efter at man er blevet opmærksom

på, at sygdommen kan skyldes påvirkninger på arbejdet.

En erhvervssygdom udvikler sig over tid og skyldes påvirkninger i dit arbejde. Det kan være en tennisalbuie, allergisk kontakt-eksem, hørenedsættelse, astma eller lignende. Det skal dokumenteres af en læge, at påvirkningen skyldes arbejdet.

synliggøres, at skaden skyldes arbejdet. Der er ret til erstatning eller andre ydelser efter loven, hvis arbejdsskaden med sikkerhed er årsag til følgerne.

Med venlig hilsen

FOTO: METTE ØVGÅRD

Anne-Marie Otto
konsulent

FORBRUGSLÅN
– lav rente og
nul gebyrer

Står en ombygning af boligen, nye møbler eller en rejse højt på ønskesedlen?

Tjenestemændenes Låneforening formidler billige forbrugslån til de tilsluttede organisationers medlemmer.

Vores variable rente er blandt markedets laveste. Lånet har desuden ingen skjulte omkostninger eller gebyrer.

Siden 1907 har vi tildelt lån til mange typer af ønsker og behov. Måske kan vi også hjælpe dig. Lån op til 50% af din faste årsløn, hvis du er låneberettiget.

Se lånebetingelserne og beregn nemt dit lån på tjlaan.dk

Tjenestemændenes
Låneforening

HER STÅR DU – EUD-NOVELLER

Bestil novelle-
samlingen på
prx.dk/eud-noveller

“Men du fik da ellers fine karakterer?
Sådan sagde de fandeme alle sammen.
Mine lærere, mine forældre. Selv Aya.

Fra "Det" derfor"

Byd velkommen til en helt ny novellesamling udgivet i et samarbejde mellem Next Uddannelse København og Praxis Forlag. Novellerne er skrevet til danskundervisningen på eud, eux, udskoling og andre ungdomsuddannelser.

Samlingen er skrevet af 11 forskellige forfattere og består af ti noveller og en lejlighedssang. De zoomer ind på ungdomsliv, kærlighed, venskab, arbejdsfællesskaber, nedture og opture i og uden for lærlinge- og elevlivet på erhvervsuddannelserne. Novellerne taler direkte ind i elevernes hverdag med nærvær, relevans og identifikation.

Med bidrag af Alexander Rich Henningsen, Anita Krumbach, Daniel Boysen, Elin Winther, Laura Ringo, Maja Elverkilde, Sanne Munk Jensen, Sarah Engell, Signe Kierkegaard Cain, Tomas Lagermand Lundme, Zakiya Ajmi.